

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA MIASTA KOŚCIANA NA LATA 2011-2032

**Załącznik do uchwały nr V/39/11
Rady Miejskiej Kościana
z dnia 17 marca 2011 r.**

Kościan, marzec 2011

Spis treści:

1.1 Wstęp.....	3
1.2 Cel i zadania opracowania.....	4
2. Charakterystyka azbestu.....	4
2.1 Budowa azbestu.....	4
2.2 Rodzaje azbestu.....	4
2.3 Właściwości azbestu.....	5
2.4 Ogólne zastosowanie azbestu	5
2.5 Dziedziny gospodarki, w których wykorzystuje się azbest.....	6
2.5.1 Budownictwo.....	6
2.5.2 Energetyka.....	6
2.5.3 Transport	6
2.5.4 Przemysł chemiczny.....	7
2.6 Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego.....	7
3. Uregulowania prawne dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest.....	8
4. Zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest oraz obowiązki z nich wynikające	11
4.1 Obowiązki gminy wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu.....	11
4.2 Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości i obiektów z wyrobami zawierającymi azbest.....	12
4.3 Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.....	13
4.4 Transport odpadów zawierających azbest.....	14
4.5 Składowanie odpadów zawierających azbest	15
5. Skala problemu w Kościanie.....	16
5.1 Płyty azbestowo-cementowe.....	16
5.2 Rury azbestowo-cementowe.....	17
6. Wsparcie działań zmierzających do usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Kościana.....	19
6.1 Dofinansowanie usuwania płyt azbestowo-cementowych	19
6.2 Postępowanie z rurami azbestowo-cementowymi.....	20
7. Podsumowanie i wnioski.....	21

1.1 Wstęp

Od roku 1997 w Polsce obowiązuje zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest, a wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest dopuszcza się w użytkowanych urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 roku.

Prawidłowe postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest wymaga zachowania szczególnych procedur postępowania i przestrzegania przepisów, aby nie następowała emisja włókien azbestowych do środowiska i nie powodowała narażenia zdrowia ludzkiego.

W dłuższym okresie użytkowania stan techniczny takich wyrobów pogarsza się i dlatego jedynym sposobem wykluczenia niebezpieczeństwa związanego z azbestem jest jego stopniowe usuwanie z otoczenia z zachowaniem zasad bezpieczeństwa pracy i ochrony środowiska.

W 2002 roku Rada Ministrów przyjęła Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski w perspektywie do roku 2032 r.

Jednak tempo usuwania wyrobów zawierających azbest w latach 2003-2008 było niższe od zakładanego w programie bowiem usunięto w Polsce zaledwie 1 mln Mg wyrobów „azbestowych” z szacowanych 14,5 mln Mg.

Na wniosek Ministra Gospodarki Rada Ministrów podjęła w dniu 14 lipca 2009 r. uchwałę nr 122/2009 w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, w którym w dniu 15 marca 2010 r. kolejną uchwałą nr 39/2010 dokonano zmian.

Dokument określa nowe zadania niezbędne do oczyszczania kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie wystąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Program przewiduje także intensyfikację wszystkich działań do roku 2012 tak, aby w latach 2012-2013 dokonać rzetelnej oceny realizacji celów i opracować jego aktualizację do roku 2015.

Ponadto aby zwiększyć tempo usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie z terenów wiejskich, Program wprowadza nowy instrument umożliwiający usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości, bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, o ile osoby usuwające wyroby azbestowe zostaną odpowiednio przeszkolone i będą dysponować środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu.

Podstawową strategią „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” jest działanie na trzech poziomach:

- centralnym - Rada Ministrów, minister właściwy ds. gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki Główny Koordynator „POKZA”,
- wojewódzkim – samorząd województwa,
- lokalnym – samorząd powiatowy i samorząd gminny,

dlatego też miasto Kościan jako samorząd lokalny wypełnia przydzielone programowo zadania poprzez opracowanie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla miasta Kościana na lata 2011 - 2032”.

1.2 Cel i zadania opracowania

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla miasta Kościana na lata 2011-2032” ma charakter lokalny, jest jednak spójny z założeniami programu krajowego.

Nadrzędnym długoterminowym celem „Programu...” jest doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z otoczenia człowieka oraz ich bezpieczne i prawidłowe unieszkodliwienie zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Zadaniem Programu jest:

- określenie warunków bezpiecznego i sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest oraz likwidacja szkodliwego oddziaływania na zdrowie człowieka i środowisko,
- określenie ilości wyrobów zawierających azbest oraz ich rozmieszczenie na terenie miasta Kościana,
- oszacowanie kosztów usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Kościana.

2. Charakterystyka azbestu.

2.1 Budowa azbestu

Azbest jest nazwą handlową grupy materiałów krzemianowych, które występują w formie włóknistej. Należą do nich minerały z grupy serpentynu (chryzotyl) i amfiboli (aktynolit, krokidolit).

Włóknistą odmianę minerałów cechuje charakterystyczna struktura w postaci wiązek włókien (w istocie wydłużonych rurek). Długość wiązek wynosi od dziesiątych części milimetra do 10 cm. Azbesty poddawane obróbce mogą rozpadać się na mniejsze cząstki. W przyrodzie występuje około 150 minerałów o pokroju włóknistym. Mogą one podczas procesu produkcyjnego rozdzielać się na sprężyste włókna – fibryle.

2.2 Rodzaje azbestu

Pod względem mineralogicznym rozróżnia się dwie grupy azbestów:

- serpentynowe,
- amfibolowe.

Do azbestów serpentynowych należy głównie jedna odmiana azbestu – azbest chryzotylowy. Jest on wydobywany i stosowany w największych ilościach. Spośród azbestów amfibolowych przemysłowe znaczenie mają dwie odmiany: azbest amosytowy i krokidolitowy. Istnieją jeszcze inne odmiany azbestu amfibolowego, np. antofyllit, tremolit i aktynolit, które nie posiadają znaczenia przemysłowego.

2.3. Właściwości azbestu

Azbest posiada szczególne właściwości fizyczno-chemiczne, które sprawiły, że znalazł on zastosowanie w produkcji wielu elementów.

Do tych właściwości należą:

- odporność na wysoką temperaturę,
- odporność na chemikalia, kwasy, zasady, wodę morską,
- odporność na ścieranie,
- duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczna,
- elastyczność,
- izolacja termiczna i elektryczna,
- słabe przewodnictwo ciepła.

2.4. Ogólne zastosowanie azbestu

Trzy minerały azbestowe zyskały olbrzymią popularność w światowej gospodarce. Są to:

- chryzotyl (azbest biały), na który przypada około 95 procent masy stosowanych minerałów azbestowych,
- krokidolit (azbest niebieski), stosowany w dużo mniejszym stopniu,
- amosyt (azbest brązowy), stosowany jeszcze rzadziej.

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- wyroby azbestowo-cementowe, które powstają z azbestu chryzotylowego i amfiboli, wśród których można wyróżnić: płyty dekarne, płyty okładzinowe i elewacyjne, rury ciśnieniowe. Ich właściwości to: lekkość, wytrzymałość na działanie mechaniczne, odporność na gnienie i korozję, ogniotrwałość,
- wyroby uszczelniające, takie jak:
 - płyty azbestowo-kauczukowe – należą do najbardziej popularnych wyrobów uszczelniających. Charakteryzują się odpornością na wysoką temperaturę, elastycznością oraz dobrą wytrzymałością na ściskanie,
 - szczeliwa plecione – używane są do uszczelnienia części pracujących w wysokich temperaturach oraz w środowiskach zawierających wodę, gazy obojętne i aktywne, kwasy, oleje, smary,

- wyroby cierne, do których należą: klocki hamulcowe, okładziny cierne – stosowane w różnego typu hamulcach,
- wyroby izolacyjne: włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby izolacyjne stosowane są do izolacji urządzeń pracujących w wysokich temperaturach (np. w silnikach okrętowych), a także w kotłach parowych, zbiornikach, wymiennikach ciepła. Wyrabia się także z nich ubrania i tkaniny ogniodoporne,
- wyroby hydroizolacyjne, takie jak np.: kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, papa dachowa, lepiki asfaltowe.

2.5. Dziedziny gospodarki, w których powszechnie wykorzystuje się wyroby azbestowe

2.5.1. Budownictwo

Azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia:

- eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13 % azbestu do pokryć dachowych,
- płyty KARO – dachowe pokrycia lub elewacje, płyty prasowane – płaskie o zbliżonej zawartości azbestu,
- rury azbestowo-cementowe wysokociśnieniowe i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22 %),
- wszelkiego rodzaju kształtki azbestowo-cementowe,
- elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane).

2.5.2. Energetyka

Azbest stosowano w elektrowniach i elektrociepłowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), ale również w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe).

2.5.3. Transport

Azbest stosowano głównie do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w tramwajach, elektrowozach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowice, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

2.5.4. Przemysł chemiczny

Azbest występuje w hutach szkła – m.in. w wałach ciągnących. Z azbestu wykonane są także przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru.

2.6. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Jeżeli włókna nie są uwalniane do powietrza oraz nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Stopień agresywności pyłu azbestowego zależy od wielu czynników, z których najważniejsze to:

- liczba włókien i stopień ich penetracji w płucach,
- fizyczne i aerodynamiczne cechy włókien (chodzi tu głównie o średnicę włókien). Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne. Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu. Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- *pylicy azbestowej (azbestozy)* - azbestoza jest to proces zwłóknienia tkanki płucnej występujący u osób zawodowo narażonych na pył azbestowy. Procesy te przebiegają bardzo wolno, przeważnie pierwsze objawy uwidaczniają się dopiero po około 10 latach, a sama azbestoza nierzadko wykrywana jest 20 lat po pierwszym kontakcie z azbestem,
- *raka płuc* – jest to najpowszechniejszy nowotwór złośliwy, którego przyczyną jest azbest. Mimo niewielkiej liczby raków płuc rozpoznawanych jako choroba zawodowa, powodowane azbestem stanowią 31% ogólnej liczby w Polsce w latach 1978-2002. Wielkość ryzyka wystąpienia raka zależy od takich czynników jak: technologia przetwórstwa, typ włókna, zawartość włókien respirabilnych w pyłe, dawka ogólna pyłu określona iloczynem lat pracy w narażeniu i wielkości stężeń włókien w powietrzu,
- *międzybłoniaków opłucnej lub otrzewnej* – badania wskazują, że nowotwory te pojawiają się po upływie 30-40 lat od pierwszego kontaktu z azbestem. Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu.

Ze względu na swoją niezniszczalność oraz specyficzne właściwości azbest wprowadzony do środowiska otaczającego człowieka utrzymuje się w nim przez czas nieokreślony. Podstawowymi źródłami przedostawania się azbestu do środowiska w wyniku

działalności człowieka jest: transport, a także usuwanie oraz przeróbka odpadów przemysłowych. Źródła te można podzielić na następujące grupy:

1. Źródła naturalne: zanieczyszczenie skorupy ziemskiej, zanieczyszczenie azbestem eksploatowanych złóż węgla kamiennego, rud miedzi i kamieni budowlanych. Rakotwórcze włókna są wszechobecne z powodu wietrzenia i korozji formacji geologicznych, a także z powodu działalności człowieka. W praktyce naturalne źródła mają mniejsze znaczenie ze względu na znaczne rozproszenie oraz występowanie na terenach stosunkowo rzadko zaludnionych, podczas kiedy inne źródła, które są związane z działalnością człowieka mają miejsce zwykle na terenach o dużej gęstości zaludnienia.
2. Źródła związane z przetwarzaniem azbestu – zakłady przetwórstwa i produkcji azbestu, kopalnie.
3. Zanieczyszczenie powietrza spowodowane przez stosowanie wyrobów zawierających azbest dotyczy głównie korozji płyt azbestowo cementowych, eternitu, na którą duży wpływ mają „kwaśne deszcze”, a także inne toksyczne substancje występujące w powietrzu atmosferycznym.
4. Odpady przemysłowe, które mają związek z przetwórstwem azbestu. Tutaj bardzo istotnym problemem w ochronie środowiska jest niewłaściwe zagospodarowanie składowiska odpadów azbestowych (praktycznie niezniszczalne włókna azbestu).
5. Źródła wewnątrz pomieszczeń, czyli np.: izolacje zawierające azbest, urządzenia klimatyzacyjne, grzewcze, wentylacyjne.

3. Uregulowania prawne dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest

Regulacje prawne dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, są zamieszczone w ustawach oraz rozporządzeniach. Poniżej przedstawiono wykaz najważniejszych aktów wraz z krótkim ich omówieniem.

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity z 2004 r. Dz. U. Nr 3 poz.20, ze zmianami). Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem

28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób nie zagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, ze zmianami). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity z 2008 r. Dz. U. Nr 25, poz. 150, ze zmianami) Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.: państwowego monitoringu środowiska, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, ze zmianami). Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. Nr 30, poz. 287, z 1999 r.). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów,

zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824). Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Pracodawca obowiązany jest stosować środki ochrony pracowników przed szkodliwym działaniem pyłu zawierającego azbest, a przed przystąpieniem do prac sporządzić ich szczegółowy plan. Pracownicy zatrudnieni przy pracach w kontakcie z azbestem, pracodawcy i osoby kierujące takimi pracami powinny być przeszkolone w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z programem określonym w załączniku do rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649 ze zmian. 2010). Rozporządzenie nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów budowlanych obowiązek dokonania przeglądu technicznego wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia. W rozporządzeniu określono zasady usuwania tych wyrobów, transportu i sposób oznakowania powstałych odpadów zawierających azbest do przewiezienia na miejsce składowania.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833 ze zmianami). Określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- a) pyły zawierające azbest chryzotyl - 1,0 mg/m³
włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³
- b) pyły zawierające azbest krokidolit - 0,5 mg/m³
włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213). Określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009 r. Nr 124, poz. 1033).

Określa terminy, sposoby przedkładania marszałkowi województwa przez organy władz samorządowych informacji o rodzaju, ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8 poz. 31).

Rozporządzenie określa wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest, przemieszczania odpadów azbestowych oraz oznaczania miejsc występowania tych wyrobów. Rozporządzenie określa także sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest i terminy przedkładania informacji o ich posiadaniu.

Rozporządzenie wprowadza możliwość pozostawienia w ziemi bez ograniczeń czasowych: rur azbestowo-cementowych i elementów wyłączonych z użytkowania instalacji ciepłowniczych, wodociągowych i kanalizacyjnych zainstalowanych przed wejściem w życie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, gdy ich usytuowania nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych.

Powyższe rozporządzenie zastępuje *Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest.*

4. Zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest oraz obowiązki z nich wynikające.

Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest przedstawiają się następująco:

4.1 Obowiązki gminy wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu :

- gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa,

- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

4.2 Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości i obiektów z wyrobami zawierającymi azbest:

- sporządzanie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury oraz coroczne przedkładanie w terminie do 31 stycznia marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) aktualizacji „Informacji o wyrobach zawierających azbest”
- przeprowadzanie kontroli stanu wyrobów zawierających azbest w terminach wynikających z oceny stanu tych wyrobów. Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się w jednym egzemplarzu „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciel, zarządca lub użytkownik przechowuje ocenę łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego, lub instalacji przemysłowej,
- oznakowanie pomieszczeń, w których występują instalacje lub urządzenia oraz prowadzona jest działalność w kontakcie z wyrobami zawierającymi azbest,
- podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest,

- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi,
- dokonanie wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy, określenie obowiązków stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu,
- przechowywanie przez co najmniej 5 lat pisemnego oświadczenia wykonawcy prac o prawidłowości wykonania robót oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

4.3 Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami,
- przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników osób kierujących lub nadzorujących pracę polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest w zakresie BHP,
- przyjęcie zlecenia – zawarcie umowy na wykonanie prac usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczeniem miejsca prac z azbestu,
- opracowanie planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest,
- posiadania niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego,
- zgłoszenia zamiaru przeprowadzenia prac właściwemu organowi nadzoru budowlanego, okręgowemu inspektorowi pracy oraz państwowemu inspektorowi sanitarnemu,
- zawarcie porozumienia z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów zawierających azbest,
- zawarcie umowy z laboratorium o prowadzenie monitoringu powietrza w przypadku usuwania wyrobów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³ lub zawierających krokidolit
- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 pkt. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urzędnika budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

4.4 Transport odpadów zawierających azbest

Przedsiębiorca, który prowadzi działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta. Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Do przedsiębiorcy prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy :

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie w następujący sposób:

- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do składowania tego typu odpadów. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

4.5 Składowanie odpadów zawierających azbest

Odpady zawierające azbest, pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, oznaczone w katalogu odpadów kodami 170601* i 170605* mogą być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Zarządzający składowiskiem przejmuje odpady potwierdzając ten fakt na karcie przekazania odpadu.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości 5 cm. Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów. Zarządzający składowiskiem zobowiązany jest do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów zgodnie z katalogiem odpadów przy wykorzystaniu karty ewidencji odpadu oraz karty przekazania odpadów.

Zgodnie z art. 9 ust.2 ustawy o odpadach, odpady, które nie mogą być unieszkodliwiane w miejscu powstawania, powinny być przekazane do unieszkodliwiania do najbliższej położonych miejsc.

Na terenie województwa wielkopolskiego są trzy składowiska przyjmujące odpady azbestowe:

1. Składowisko odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne Pasięka gm. Trzemeszno, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe IZOPOL S.A. Trzemeszno, ul. Gnieźnieńska 4.
2. Składowisko odpadów niebezpiecznych w Koninie ul. Sulańska 11.
3. Składowisko odpadów w Goraninie, pow. koniński, zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Ekoserwis s.c. Wołomin, ul. Partyzantów 38.

5. Skala problemu w Kościanie

Wyroby zawierające azbest, znajdujące się na terenie miasta Kościana to przede wszystkim płyty azbestowo-cementowe dachowe i ścienne oraz rury wodociągowe i kanalizacyjne.

5.1 Płyty azbestowo-cementowe

W wyniku akcji informującej mieszkańców nieruchomości o obowiązku sporządzenia inwentaryzacji substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska właściciele nieruchomości (osoby fizyczne) w latach 2006-2010 przedłożyli informację do Burmistrza Miasta Kościana o posiadanych wyrobach zawierających azbest (płyty azbestowo-cementowe) o łącznej ilości 9.417 m².

W latach 2007 -2010 usunięto już 2.436 m².z czego w roku:

- 2007 r. - 120 m²
- 2008 r. - 1.346 m²
- 2009 r. - 810 m²
- 2010 r. - 160 m²

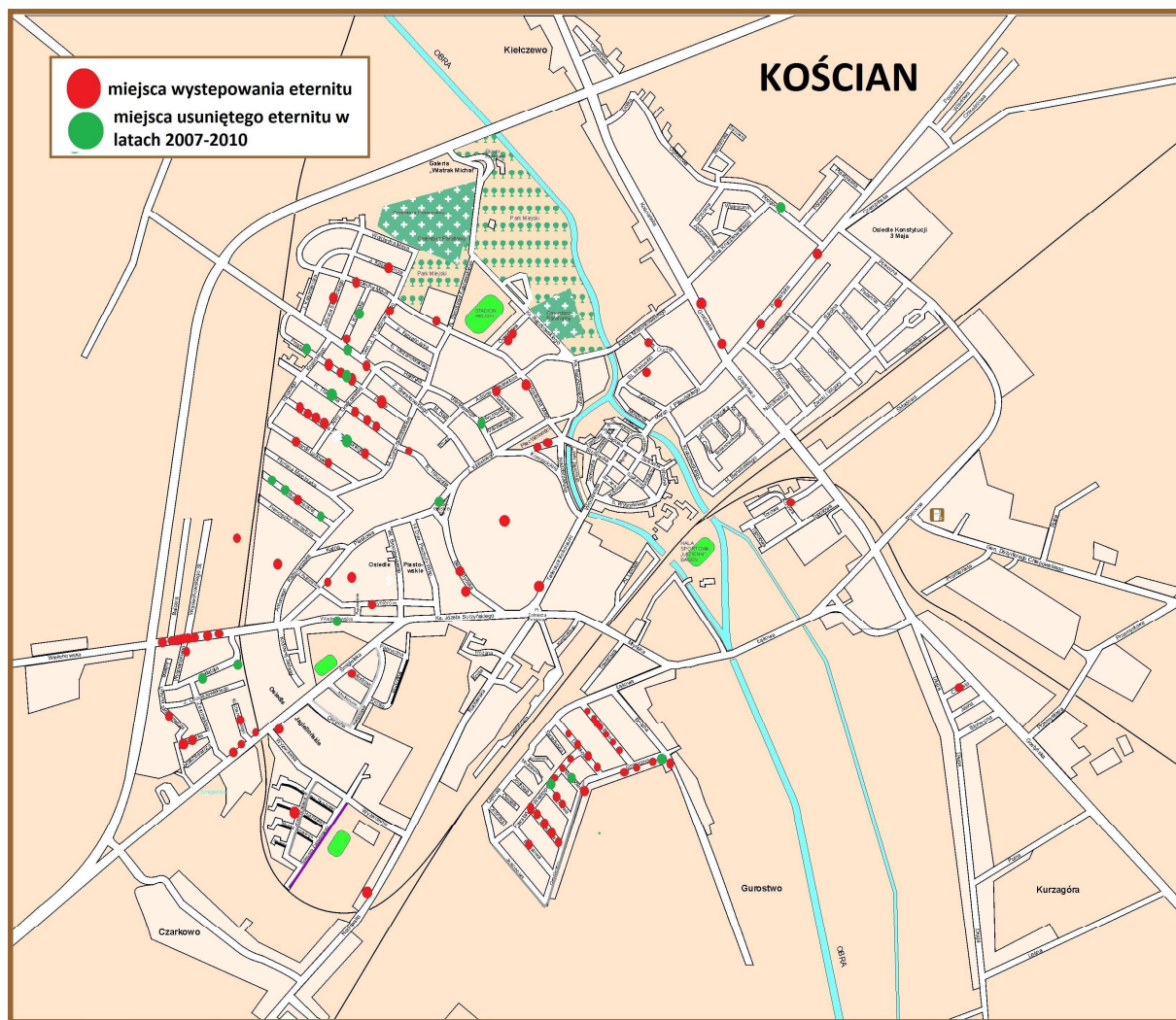
Do usunięcia pozostało jeszcze 6.981 m² płyt azbestowych.

Ponadto szacuje się, że około 40 właścicieli nieruchomości nie wypełniło obowiązku przedłożenia informacji o ilości posiadanych wyrobów azbestowych (płyt azbestowo-cementowych dla budownictwa) o łącznej powierzchni około 4.200 m².

Natomiast z informacji przedłożonych przez osoby prawne i przedsiębiorców Marszałkowi Województwa Wielkopolskiego wynika, że na terenie miasta Kościana w ich posiadaniu znajduje się 703 m² płyt azbestowo-cementowych.

Łączna ilość płyt azbestowo-cementowych przewidywanych do usunięcia (zinwentaryzowanych i szacowanych) na terenie miasta Kościana wynosi: 11.884 m².

Rys. 1 Rozmieszczenie nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest oraz nieruchomości z których dokonano już ich usunięcia.

5.2 Rury azbestowo-cementowe

Na terenie miasta Kościana znajduje się 12.105 mb rur azbestowo-cementowych będących w zarządzie Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Kościanie. Jednak ich użytkowanie nie niesie za sobą zagrożenia dla zdrowia, gdyż wewnątrz rur tworzy się naturalna otoczka biologiczna powstała ze związków wapnia i magnezu osadzających się na ich wewnętrznej powierzchni.

Ponadto potwierdzeniem tego stanu jest stanowisko Zakładu Higieny Komunalnej Państwowego Zakładu Higieny, który wskazuje na brak jakichkolwiek dowodów na wpływ włókien azbestowych, dostających się do organizmu drogą pokarmową, w tym obecnych w wodzie przeznaczonej do spożycia. W dotychczasowych badaniach epidemiologicznych nie wykazano ujemnego wpływu na zdrowie ludzi azbestu zawartego w wodzie przeznaczonej do spożycia. Badania nie dostarczyły żadnych dowodów na wzrost ryzyka nowotworów złośliwych, wynikający z ekspozycji na włókna azbestowe zawarte w wodzie przeznaczonej do spożycia i korzystania z wodociągów zawierających przewody azbestowo-cementowe.

Tak więc ryzyko zdrowotne wynikające z ekspozycji na azbest związane jest z wdychaniem jego pyłu, a nie z narażeniem drogą pokarmową.

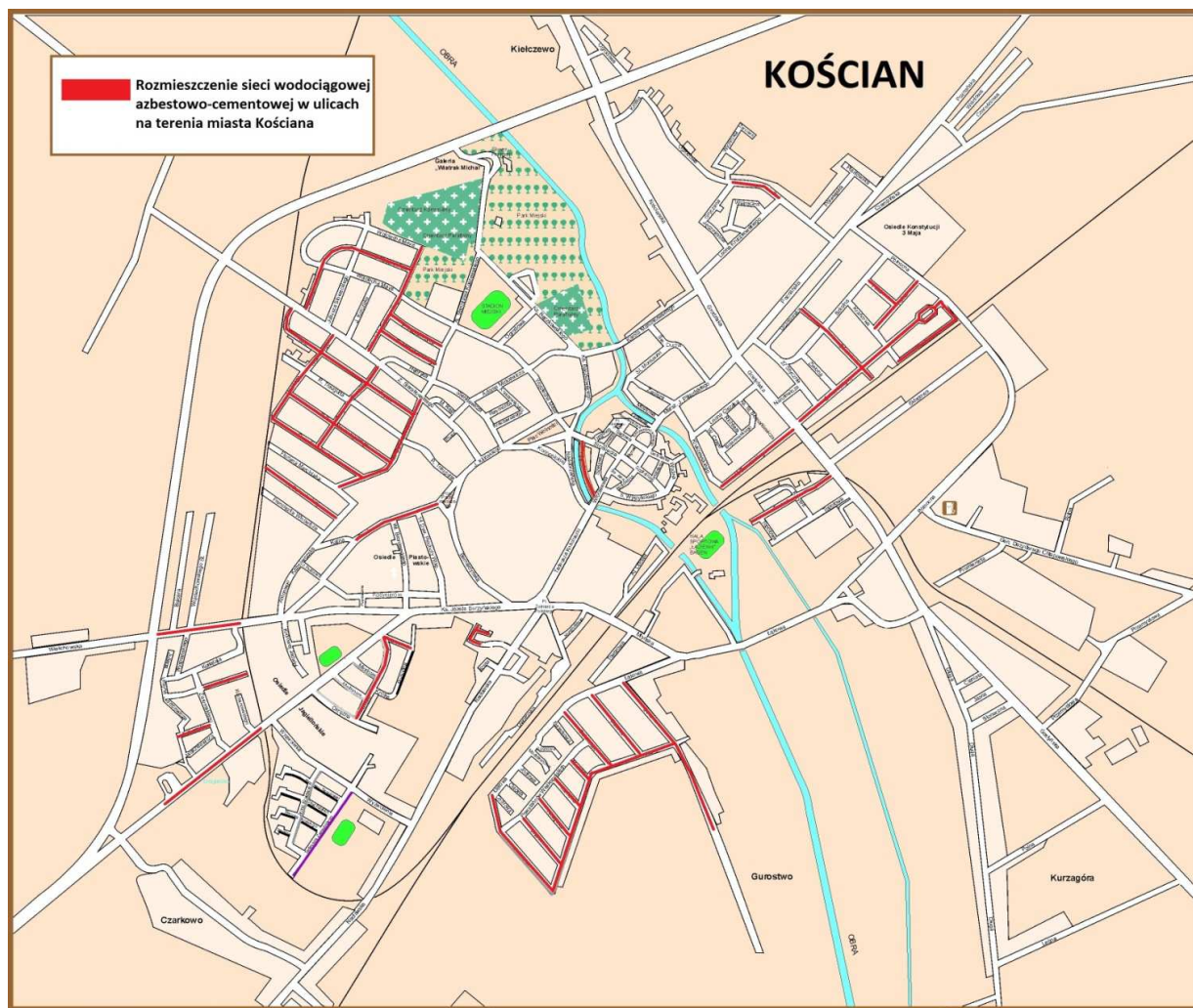
Światowa Organizacja Zdrowia uznaje, że wobec braku dowodów na szkodliwość dla zdrowia azbestu zawartego w wodzie do spożycia substancja ta nie wymaga ustalenia dopuszczalnego stężenia w wodzie (WHO Drinking Water Guidelines, 2004). W obowiązującym Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dn 22 kwietnia 2005 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2005r., Nr 85 poz. 729) dopuszczalne stężenie azbestu w wodzie do spożycia nie jest określone i nie wymaga ono monitorowania, co jest zgodne z Dyrektywą 98/83/EC, dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wspomnianym wyżej stanowiskiem ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia.

Zawartość azbestu w wodzie przesyłanej rurami azbestowo-cementowymi, o ile nie wykazuje ona właściwości korozyjnych w stosunku do cementu, na ogół nie różni się od naturalnego tła. Potwierdzają to wyniki badań austriackich, w których w próbkach wody pochodzących z 14 wodociągów azbestowo-cementowych stężenie włókien azbestowych nie różniło się od stwierdzanego w próbkach kontrolnych

Rury azbestowo-cementowe, stosowane w instalacjach wodociągowych, mogą natomiast być źródłem narażenia na azbest podczas usuwania awarii, co połączone jest z odłanianiem, odcinaniem i usuwaniem uszkodzonego odcinka przewodu. Może to powodować uwalnianie do atmosfery włókien azbestowych, jednak ekspozycja taka ma charakter krótkotrwały.

Obecnie, wobec zaprzestania produkcji rur azbestowo-cementowych nie mogą one już być instalowane w nowych lub poddawanych wymianie sieciach wodociągowych. Biorąc pod uwagę przytoczone powyżej wyniki badań, zakłada się że, nie ma konieczności natychmiastowej wymiany rur azbestowo-cementowych w instalacjach wodociągowych. Wodociągi takie są czynne w wielu krajach Europy. Z danych opublikowanych w czasopiśmie Water Science Technology w 2004 r. wynika, że na przykład w Holandii łączna długość przewodów azbestowo-cementowych w instalacjach wodociągowych wynosi ok. 40 000 km. W opinii Zakładu Higieny Komunalnej Państwowego Zakładu Higieny rury azbestowo-cementowe powinny być w miarę ich technicznego zużycia stopniowo zastępowane przewodami wykonanymi z innych materiałów.

Rys.2 *Rozmieszczenie sieci wodociągowej w Kościanie wyposażonej w rury azbestowo – cementowe.*

6. Wsparcie działań zmierzających do usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Kościana.

Zgodnie z obowiązującym prawem usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest spoczywa na właścicielach obiektów, w których powstają te odpady.

6.1. Dofinansowanie usuwania płyt azbestowo-cementowych.

Koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z budynków jest znaczny i stanowi o tempie zmniejszania się ilości tych wyrobów w mieście. Przyspieszenie tego procesu wymaga udzielenia pomocy właścicielom oraz zarządcom budynków, na których takie wyroby zostały zamontowane.

W związku z powyższym Gmina Miejska Kościan powinna dofinansować usuwanie wyrobów azbestowych przez właścicieli i zarządców nieruchomości. Zakłada się, że wsparcie finansowe gminy odbywać się będzie w latach 2011 – 2032.

Powyższe dotyczyć będzie sfinansowania łącznych kosztów: demontażu, zabezpieczenia, transportu i unieszkodliwienia wyrobów. Dofinansowanie odbywać się będzie ze środków budżetu gminy przeznaczonych na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Szczegółowe warunki pomocy finansowej dla osób podejmujących się usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest określone zostaną odrębną Uchwałą Rady Miejskiej Kościana. Szacuje się, że całkowite koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest konieczne do poniesienia przez właścicieli i zarządców nieruchomości na terenie miasta Kościana wyniosą 308.984 zł (bez uwzględnienia inflacji w poszczególnych latach). Średnioroczny koszt na przestrzeni 21 lat a więc do końca 2032 roku wyniesie 14.713,52 zł.

Obliczając ww. kwotę założono, że na terenie miasta Kościana znajduje się 11.884 m² płyt azbestowych oraz przyjęto, że koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 m² płyty azbestowo-cementowej wynosi 26,00 zł brutto.

W przyszłości zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 przewiduje się także organizowanie przez Gminę Miejską Kościan akcji odbioru płyt azbestowo-cementowych zdemontowanych przez właścicieli budynków jednorodzinnych i gospodarskich we własnym zakresie, którzy przeszli odpowiednie przeszkolenie. Gmina pokryje koszt odbioru z nieruchomości, transportu i unieszkodliwiania zdemontowanych odpadów zawierających azbest. Rozpoczęcie odbioru odpadów azbestowych ww. sposób nastąpi po wprowadzeniu odpowiednich aktów prawnych umożliwiających właścicielom nieruchomości zdemontowanie we własnym zakresie płyt azbestowo-cementowych oraz uruchomieniu programu szkoleń w tym zakresie.

6.2. Postępowanie z rurami azbestowo – cementowymi.

Z uwagi na fakt braku zagrożenia dla zdrowia ludzkiego instalacji wykonanych z rur azbestowo-cementowych oraz koszt usunięcia z ziemi i utylizacji szacowany na 3.928,072 zł nie planuje się obecnie jej usunięcia z wyjątkiem sytuacji, gdy będzie ona kolidowała z budową podziemnej infrastruktury lub innymi uzasadnionymi przypadkami.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 wskazuje na niekorzystny bilans strat i korzyści zarówno ekonomicznych jak i ekologicznych doświadczeń w zakresie usuwania rur wodociągowych zawierających azbest, gdyż proces ich usuwania i transportu na składowiska jest wysoce kosztochłonny i powoduje nie występujące wcześniej w tych miejscach zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi oraz dla środowiska.

POKzA za najbardziej racjonalne rozwiązanie uznaje wprowadzenie regulacji prawnej umożliwiającej pozostawianie w ziemi rur zawierających azbest pod warunkiem zewidencjonowania ich w planach miejscowych i dokumentacji nieruchomości, co umożliwi

skuteczny nadzór nad procesem bezpiecznego usunięcia wyrobów azbestowych w przyszłości, gdyby właściciel terenu podjął decyzje o rozpoczęciu inwestycji naruszających status quo.

Minister Gospodarki rozporządzeniem z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U z 2011 r., Nr 8 poz. 31) wprowadził możliwość pozostawienia w ziemi bez ograniczeń czasowych rur azbestowo - cementowych i elementów wyłączonych z użytkowania instalacji ciepłowniczych, wodociągowych i kanalizacyjnych, zainstalowanych przed wejściem w życie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych.

Jednocześnie wskazuje, że pozostawienie w ziemi rur azbestowo-cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest.

Pozostawione w ziemi wyłączone z użytkowania rury azbestowo-cementowe należy także w odpowiedni sposób oznakować na stałych elementach nadpoziomowych instalacji oraz zaznaczyć w planach sytuacyjnych i w dokumentacji technicznej.

7. Podsumowanie i wnioski.

Specyficzne właściwości azbestu spowodowały, że znalazł on bardzo szerokie gospodarcze zastosowanie, głównie w budownictwie (ok. 90 % - w postaci płyt azbestowo-cementowych). Skutkiem tych działań będzie wytworzenie na przestrzeni najbliższych lat - w trakcie prac remontowo-budowlanych - dużych ilości odpadów niebezpiecznych. Ponadto pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Wyroby zawierające azbest, szczególnie wyeksploatowane i w złym stanie technicznym, stanowią istotne zagrożenie dla zdrowia i życia. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, bądź ich zużycia na skutek czego mogą stać się niebezpieczne, stanowiąc źródło emisji włókien azbestowych do powietrza. Powinny więc być stopniowo i umiejętnie eliminowane z użytkowania. W Polsce podstawą prawną nakazującą odchodzenie od stosowania azbestu i materiałów zawierających azbest jest ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628). Z uwagi na skalę problemu i jego ogólnokrajowy zasięg

14 lipca 2009 r. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęła długoterminowy program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032. Kolejnym problemem, związanym z analizowaną kwestią, jest brak - na terenie miasta jak i całego powiatu kościańskiego - składowisk przystosowanych do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest. Fakt ten podnosi koszty eliminowania wyrobów zawierających azbest z użytkowania.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Zaproponowana przez Gminę forma dofinansowania dla właścicieli obiektów i urządzeń zawierających azbest, stawiać musi jako warunek pomocy, spełnienie wszystkich wymogów formalnych dotyczących informowania o tych wyrobach oraz prowadzenia prac przy usuwaniu azbestu.

Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy oraz osoby odpowiednio przeszkolone dysponujące środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia.

Upowszechnienie programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. Przewiduje się, że na skutek wprowadzenia *PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA MIASTA KOŚCIANA NA LATA 2011-2032* w następnych latach Gmina będzie otrzymywać jeszcze zgłoszenia o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to lepiej poznać potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować niezbędne środki oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z naszego otoczenia, co jest celem programu.

Przewodniczący Rady

/-/ Piotr Ruskiewicz